

Advocaat en vrouw

‘Markt vraagt om vrouwen die doorstromen’

Anneke Groenewoud, redactielid

De doorstroom van vrouwen in de advocatuur, naar bijvoorbeeld het partnerschap, blijft achter bij de instroom. Houden masculiene cultuur en mannelijke beoordeelaars hen tegen?

In vervolg op twee zogenoemde ‘rondetafelbijeenzkomsten’ voor vrouwelijke partners van grote kantoren in de advocatuur (*Advocatenblad* 2004-10 en 2005-15) organiseerde OSR Juridische Opleidingen op 9 december 2005 het symposium ‘Advocaat en vrouw’. Volgens de bijbehorende reader is het een dag voor alle vrouwen in de advocatuur. Daarvan verschenen er op 9 december jl. zo’n dertig op Landgoed De Horst in Driebergen, dat is ruim een half procent van het aandeel vrouwelijke advocaten (dat per 1 december 2004 39% van 13.655 advocaten bedroeg).

Eerste in de rij van inleiders was niemand minder dan de eerste vrouwelijke algemeen deken, Els Unger. Zij gaf veel statistische gegevens over de positie van de vrouw in de advocatuur.

Uit die gegevens blijkt dat het aantal vrouwen in de advocatuur in de afgelopen decennia gestaag is toegenomen. Was bijvoorbeeld in 1952 van alle advocaten (en dat waren er toen 1970) 6% vrouw, eind vorig jaar was dat 39% van maar liefst 13.655. Dat laatste percentage blijft overigens al een aantal jaren ongeveer gelijk.

De eerste vrouwelijke Nederlandse advocaat werd trouwens in 1903 beëdigd, weliswaar vijftientig jaar nadat Aletta Jacobs in 1878 als eerste vrouw het artseneexamen had afgelegd en daarmee in Nederland de eerste vrouwelijke arts was geworden, maar nog altijd zestien jaar voordat het actief kiesrecht voor vrouwen werd ingevoerd en zelfs vierenvestig jaar voordat de eerste vrouwelijke notaris in Nederland werd benoemd.

OOK MINDER GELD

Op het eerste gezicht zijn de getallen geruststellend, zeker gezien het feit dat van alle rechtsbijstandverleners 40% vrouw is. Els Unger hield haar gehoor echter voor dat de instroom van vrouwen in de advocatuur

Illustratie Dmitry de Bruin

weliswaar steeds groter wordt en volgens haar in de toekomst ook steeds groter zal worden, maar dat er (inderdaad) sprake is van een stagnerende doorstroom, ook al zal de doorstroom naar partner (en ordebestuur) volgens haar in de toekomst wel beter worden.

De stagnatie uit zich vanzelfsprekend ook in het inkomen: als de inkomens van mannelijke en vrouwelijke advocaten worden vergeleken, blijken vrouwen, zelfs al worden de cijfers gecorrigeerd in verband met parttime werken, minder te verdienen dan mannen. Volgens Unger zal dat er in de toekomst niet beter op worden: toename van het aantal vrouwen in een beroep leidt tot minder prestige en tot lagere beloningen. Mensen willen voor vrouwen

minder betalen dan voor mannen. Toch zag ze ook nog een positieve toekomstverwachting: meer vrouwen in de advocatuur betekent volgens haar meer focus op de inhoud en minder haantjesgedrag.

FULLTIME IS MANNENUITVINDING

Uit de inleidingen van de spreeksters Marry de Gaay Fortman (managing partner van Houthoff Buruma), Lokke Moerel (partner bij De Brauw Blackstone Westbroek), Simone ter Braak (partner bij Wijn en Stael) en Christ’l Dullaert (directeur van de Advocatenkamer en co-auteur van *De lastige partner*) kwam het beeld naar voren dat het met instroom van vrouwen in de advocatuur wel goed zit en goed zal blijven gaan. Ook met de doorstroom, zowel op grote als middelgrote kantoren, gaat het redelijk, zeker ten opzichte van bijvoorbeeld de financiële dienstverlening (banken en accountancy). Maar het kan allemaal nog veel beter. Met name naar de echte top (het partnerschap) stromen vrouwen te weinig door. Vrouwen blijven vaak ‘hangen’ in het (senior)medewerkerschap.

‘Meer vrouwen in de advocatuur betekent meer focus op de inhoud en minder haantjesgedrag’

Volgens de *Stand van de Advocatuur* (KSU 2004, p. 42) is die echte top nog steeds 'a man's world'. Dat wordt veroorzaakt door – hoe kan het ook anders – enerzijds vrouwen zelf en anderzijds de omgeving.

Uit allerlei onderzoek blijkt dat vrouwen al in hun studie en ook in de beginfase van hun carrière beter presteren dan mannen. Ze zijn voldoende ambitieus, gedegen, nuchter, efficiënt – met name ook met tijd – en gericht op de inhoud: 'Vrouwelijke stagiaires "blaten" veel minder dan mannelijke stagiaires', aldus een deelnemer aan een van de discussies. Toch vormen al die positieve eigenschappen voor diezelfde vrouwen ook vaak een belemmering voor hun carrière.

De cultuur binnen veel advocatenkantoren is door de bank genomen nogal 'masculien' te noemen. En in stoer doen, bluffen en alles wat daarbij hoort zijn vrouwen minder goed dan mannen. 'Fulltime beschikbaar zijn en het maken van lange dagen is een typische mannen-uitvinding', zoals een van de inleidsters stelde, en vrouwen hechten (meer dan mannen) aan een goede verhouding tussen werk en privé-leven.

Vrouwen worden in dergelijke mannenorganisaties bovendien veelal door mannen beoordeeld. Daar zit ook een probleem: mannen kunnen zich wel inleven in een andere (jonge) man, maar niet of veel moeilijker in vrouwen. Daardoor krijgen mannen in hun race naar de top veel vaker het voordeel van de twijfel dan een vrouw: 'Women get evaluated on their per-

De cultuur binnen veel advocatenkantoren is nogal masculien, en in stoer doen en bluffen zijn vrouwen minder goed dan mannen

formance, men get evaluated on their potential', citeerde Lokke Moerel.¹ En: 'Don't make assumptions about what women do or don't want. Ask them.'

COMMERCIËL

Als advocatenkantoren willen dat er meer vrouwen doorstromen naar de top zal er dus het een en ander moeten veranderen, niet alleen in de vrouwen zelf, die meer gestimuleerd en gecoacht moeten worden, maar met name ook in de cultuur binnen advocatenkantoren. 'Vrouwen moeten de tijd krijgen, de cultuur moet veranderen en zich aanpassen aan de kwaliteiten van de vrouw', aldus Marry de Gaay Fortman.

Dat vrouwen in de top een positief effect hebben op een organisatie, daarover leek onder de deelnemers geen discussie te bestaan: vrouwen hebben andere dan maar zeker even waardevolle leiderschapskwaliteiten voor een organisatie mannen.

Hoe men ook denkt over vrouwen in de (top van de) advocatuur, uit de verhalen van met

name Chist'l Dullaert over Amerika en Lokke Moerel over Engeland, bleek dat de markt daar van kantoren om 'diversiteit' vraagt, en dus mede om vrouwen. Daarom is het ook uit commercieel oogpunt raadzaam te zorgen dat voldoende vrouwen doorstromen. Cliënten die zelf het maatschappelijk verantwoord ondernemen hoog in het vaandel hebben, vragen van 'hun' advocatenkantoren hetzelfde. Denk niet dat ontwikkelingen in Amerika en Engeland onze deur voorbij zullen gaan, zo hielden de beide sprekers het publiek voor. Bovendien zijn meer cliënten en bedrijfsjuristen vrouw en kan het ook uit het oogpunt van marketing aantrekkelijk zijn voor een organisatie om vrouwen in alle geledingen, en dus ook de top, te hebben.

Doordat naar verwachting het aandeel vrouwen dat afstudeert in de rechten zal blijven toenemen, zal het arbeidspotentieel voor advocatenkantoren dus steeds meer uit vrouwen gaan bestaan. Alle redenen dus om het onderwerp 'vrouw en advocaat' serieus te nemen.

Nu maar hopen dat velen dat gaan inzien en een volgende bijeenkomst meer mensen – vrouwen en mannen – trekt.

NOOT

¹ Uit Douglas M. McCracken (mannelijke partner van Deloitte & Touche), 'Winning the Talent War for Women', in *Harvard Business Review*, november-december 2000.

ORDENIEUWS

Oproep aan advocaat-musici

Het plan is gerezen om tijdens de jaarvergadering in 2006 (29 september) het eerste Nederlandse advocatenorkest te laten optreden. De jaarvergadering vindt dan namelijk plaats in de prachtig gerestaureerde Philharmonie in Haarlem, een uitgelezen locatie voor een muzikaal optreden. Er zijn hopelijk voldoende belangstellenden in de gelederen om dit plan te realiseren. Repertoire en muziekstijl hangen af van het aanbod van advocaat-musici. Rond de zomer zal een (zo beperkt mogelijk) aantal repetities plaatsvinden. Wij roepen u graag op aan deze – vooralsnog eenmalige – gebeurtenis deel te nemen via: advocatenorkest@advocatenorde.nl, onder vermelding van instrument en muziekstijl. Iedere advocaat die noten kan lezen en die ervaring heeft in het samenspel, kan meedoen.

Meepraten over EU-witwasrichtlijn

De Europese Commissie is gestart met een elektronische consultatie onder advocaten en andere vrije beroepen over de eerste en de tweede witwasrichtlijn. Door middel van een vragenlijst kunnen deelnemers aangeven wat ze vinden van onder meer de effectiviteit van de meldingsplicht, de (on)gemakken van de identificatieplicht, de opstelling van de nationale beroepsorganisatie en de opstelling van het eigen kantoor. De resultaten zullen een rol spelen bij de voorbereiding van een onderzoek naar 'the specific treatment of lawyers and other independent legal professions following the entry into operation of this directive'. De antwoordenlijst kan, desgewenst anoniem, worden ingevuld tot 31 januari 2006. Het internetadres is: <http://europa.eu.int/yourvoice/ipm/forms/dispatch?form=moneylaundering1>.